

Tiedonanto/Notice

Lisäys C. L. Engelin painettujen kirjoitusten luetteloon: *Anleitung zum Bau des Russischen Stubenofens. Herausgegeben von C. Herrlich. Berlin 1821.*

1830-luvulla C. L. Engel julkaisi tunnetusti Berliinissä 11 artikkelia A. L. Crellen *Journal für die Baukunst* -aikakauskirjassa ja yhden erillisteoksen.¹ Viimeksi mainittu sisältää nootissa olevan viittauksen yllä otsikossa ilmoitettuun teokseen,² joka Suomessa on nyt tiettävästi vain Åkerfeldtin kokoelmassa (kuva 1).³ Kirjan neljä kuvataulua on merkitty Engelin piirtämiksi (kuvat 2–4).⁴ Engel on myös kirjoittanut varsinaisen tekstin (47 sivua) eli johdannon ja kolme lukua, joiden aiheina ovat ns. venäläinen uuni, kaksinkertainen ikkuna sekä lattia- ja välipohjarakenteet Venäjällä. Kirjoittajasta mainitaan Carl Herrlichin esipuheessa,⁵ josta myös selviää etenkin uunin ja ikkunan osalta malli- ja ohjekirjan luonteisen julkaisun tausta: »Seit mehreren Jahren bin ich durch meinen Freund – C. L. Engel – mit den Construction der russischen Stubenöfen, und überhaupt mit den Mitteln bekannt, welche in Russland angewendet werden, um sich in den Wohngebäuden vor der Kälte zu schützen. Wenn ich nun gleich von der Zweckmässigkeit der Anordnungen überzeugt war, so nahm ich dennoch Anstand, öffentlich damit aufzutreten, bevor ich durch eigne Erfahrung das Gesagte bestätigt fand. Ich entschloss mich daher, in meinem Hause – deren Anwendung zu machen, und will nunmehr nicht länger zögern, die Constructionen bekannt zu machen.»⁶

Alkumuodon ainakin osalle Herrlichin julkaisemaa tekstiä Engel näyttää saaneen Pietarissa v. 1815–1816 kirjoittamastaan selostuksesta »Bemerkungen über die Art in Petersburg zu bauen»⁷. Tosin sen säilyneessä osassa ei mainita venäläistä uunia ja kaksinkertainen ikkunakin esitellään vain lyhyesti, joskin Engel sanoo palaavansa asiaan toisessa yhteydessä.⁸ Käsikirjoituksen lopusta on leikkaamalla poistettu, epäilemättä laatijan toimesta, vähintään neljä sivua tekstiä, samalla kun viimeisen säilyneen sivun alin, seuraavalle sivulle jatkunut kappale on yliviivattu. Tämä kappale poikkeaa muusta käsikirjoituksesta myös lukuisten lisäystensä vuoksi. Se on silti säilyttänyt luettavuutensa, ja käy ilmi, että Engel oli siinä palannut käsittelemään kaksinkertaista ikkunaa.⁹ Seuraavien tekstikatkelmien vertailu paljastaa yhden puolen Pietarin käsikirjoituksen suhteesta puheena olevaan julkaisuun. Ensimmäinen lainaus on käsikirjoituksen yliviivatusta kappaleesta (lisäykset tässä kursivoitu), toinen Herrlichin kirjasta:

den doppelten Fenstern oder Winterfenstern den man allgemein so wohl in den ärmsten Hütten wie in den Häusern der wohlhabenden und reichen Particulirs den Hotels der Grössen und der Käuserlichen Pallast und Kirchen findet¹⁰

Die doppelten oder Winterfenster sind in Russland im allgemeinsten Gebrauch und finden sich in den ärmsten Hütten, so wie in den Häusern der wohlhabenden und reichen Particuliers, den Hotels der Grossen des Reichs, den kaiserlichen Pallästen und sämtlichen Kirchen¹¹

Anleitung
zum
Bau des Russischen Stubenofens,
nebst
Bemerkungen über die Mittel,
welche in Rußland angewendet werden, um sich in Gebäuden gegen die
Einwirkungen der Kälte zu verwahren.

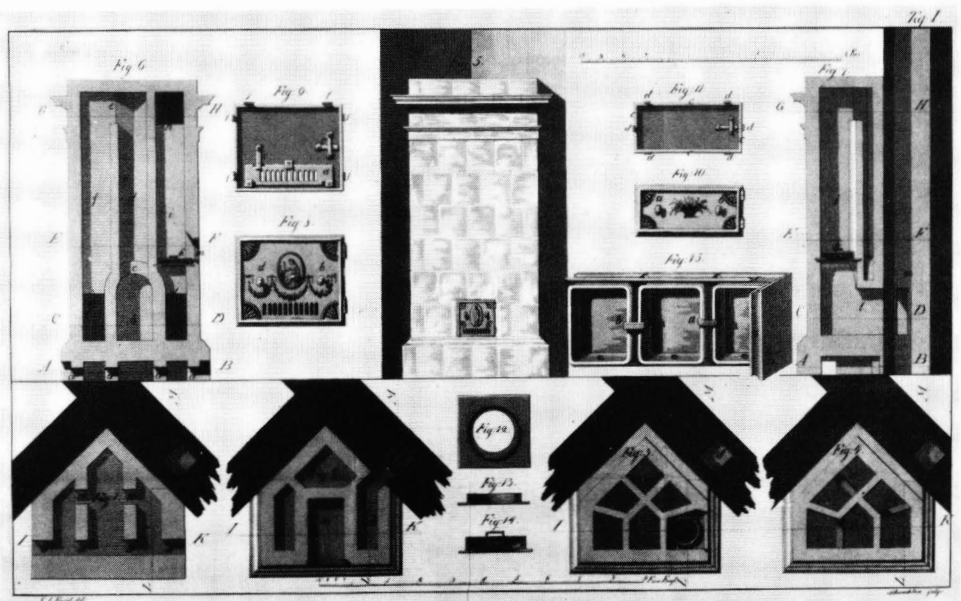
Ein
wichtiger Beitrag zur Holzsparekunst.

Herausgegeben
von
C. Herrlich.

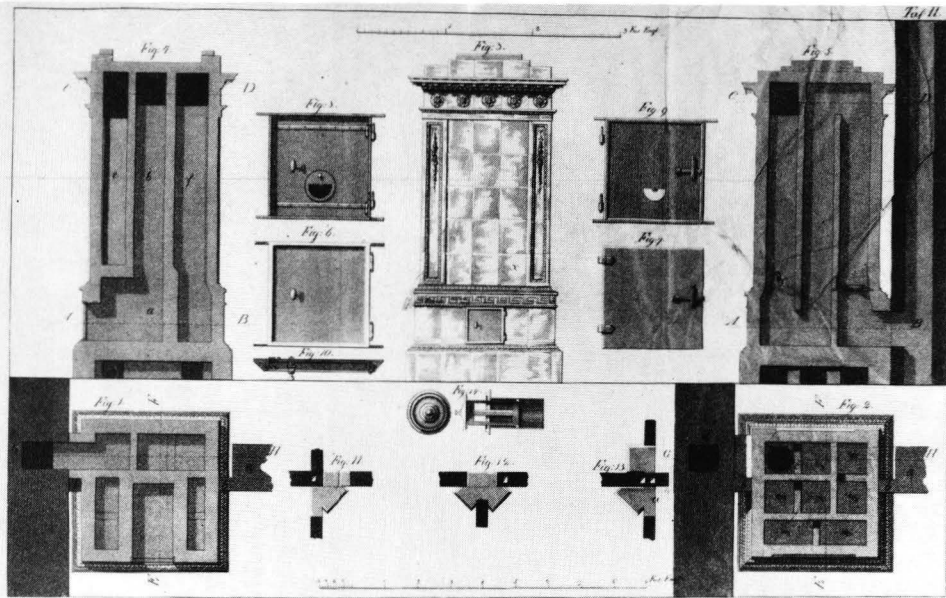
Mit 4 Kupferplatten.

Berlin, 1821.
Bei E. A. Schöner.

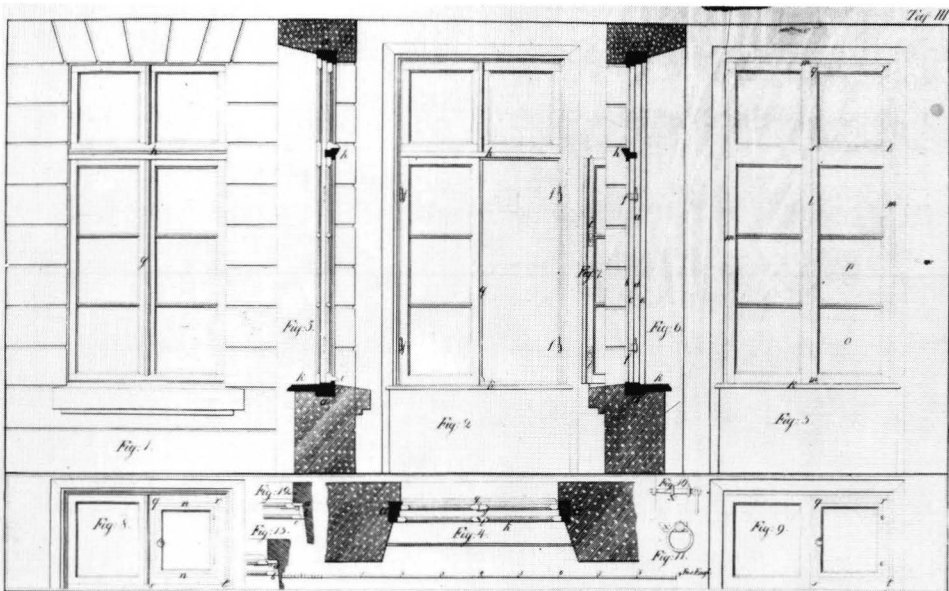
Kuva 1. Anleitung zum Bau des Russischen Stubenofens. Herausgegeben von C. Herrlich. Berlin 1821. Nimiösiivu.

Kuva 2. Venäläinen uuni. C. L. Engelin kuvitusta teokseen Anleitung zum Bau des Russischen Stubenofens (Berlin 1821), Tafel I.

Kuva 3. Venäläinen uuni. C. L. Engelin kuvitusta teokseen Anleitung zum Bau des Russischen Stubenofens (Berlin 1821), Tafel II.

Kuva 4. Kaksinkertainen ikkuna. C. L. Engelin kuvitusta teokseen Anleitung zum Bau des Russischen Stubenofens (Berlin 1821), Tafel III.

Todennäköisesti Engel oli Herrlichin julkaisuhankkeen aktuaalistuttua havainnut Pietarin selostuksensa loppujakson käyttökelpoiseksi ja muokannut sen uuteen tehtävään sopivaksi. Asianomaiset sivut hän oli sitten poistanut vanhasta käsikirjoituksesta.

Jarkko Sinisalo

Viitteet

¹ Ks. Otto-I. Meurman, C. L. Engel rakennustekniikan kehittäjänä I (Arkkitehti 2: 1973), s. 54–57, ja II (Arkkitehti 3: 1973), s. 44–49; Kalevi Pöykkö, Das Hauptgebäude der Kaiserlichen Alexander-Universität von Finnland (SMYA 74. Helsinki 1972), s. 55–64.

² C. L. Engel, Richtige Anweisung zur Heizung der Gebäude mit erwärmter Luft (Berlin 1830), s. 43, nootti; Anleitung zum Bau des Russischen Stubenofens, nebst Bemerkungen über die Mittel, welche in Russland angewendet werden, um sich in Gebäuden gegen die Einwirkungen der Kälte zu verwahren. Ein wichtiger Beitrag zur Holzparkunst. Herausgegeben von C. Herrlich. Berlin 1821. (Seuraavassa = Herrlich 1821.)

³ Åkerfeldtin kok., 81.4/6. Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto; teos ei näytä kuuluneen Yleisten rakennusten ylihallituksen (nyk. rakennushallituksen) kirjastoon, josta Engelin 1830-luvun kirjoitukset (viimeistä lukuun ottamatta) vanhastaan ovat olleet löydettävissä.

⁴ Viimeisen kuvataulun (Tafel IV) aiheena ovat Saksassa tavanomaista paljon kapeamman savupiipun puhdistusta helpottavat järjestelyt tiilikaton yhteydessä.

⁵ Herrlich 1821, s. VII.

⁶ Herrlich 1821, s. III.

⁷ Bemerkungen über die Art in Petersburg zu bauen, und über die Beschaffenheit der Baumaterialien. C. L. Engelin käsikirjoitus museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa/Eine Handschrift von C. L. Engel im Archiv der Abteilung für Denkmalpflege am Nationalamt für Antiquitäten. Toimittanut Jarkko Sinisalo. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu n:o 12, 2/1982. Helsinki 1982. (Seuraavassa = Bemerkungen.)

⁸ Bemerkungen, s. 29, XII–XIII.

⁹ Bemerkungen, s. XL.

¹⁰ Sama.

¹¹ Herrlich 1821, s. 36.